

Ulf Gran satte upp *Troilus och Cressida* 1963

– Pjäsen är ju pacifistisk, men litet illusionslös.

Ulf Gran regisserade *Troilus och Cressida* på Studentteatern i Lund 1963. När jag frågar varför han valde att sätta upp detta stycke som aldrig tidigare spelats i Sverige, berättar han att det var hans favoritpjäs:

– Jag hade läst allting av Shakespeare när jag var mycket ung. På gymnasiet hade jag Allan Bergstrand som lärare och han kom med en ny översättning varje år. Så jag gjorde enskilt arbete om Shakespeare – jag var nog litet brådmogen (skratt).

– Pjäsen är ju pacifistisk, men litet illusionslös. Det är något fantastiskt med att till och med den stora boven Akilles har en tragisk storhet. När han är på väg att ha ihjäl den vapenlöse Hektor säger han ett par vackra rader om mordet, i kombination med aftonen och skymningen!

Rolf Onnerfalt (Troilus), Lennart A. Bergh (Pandarus) och Anita Berger - Corell (Kressida)

ULF GRAN BLEV INTE SÄRSKILT överraskad under repetitionerna:

– Man är inställd på att upptäcka nya saker när man sätter upp en pjäs. Jag var inte en sådan regissör som bestämde alla scenerier¹ i förväg, utan

jag lät dem uppstå. Men jag upptäckte att det fanns fler komediantiska avsnitt än jag sett när jag läste texten. Till exempel scenen där trojanerna paraderar medan Cressida ser på. Prologen är också munter. Men munterheten är oftast cynisk.

I sina senare Shakespeare-uppsättningar använde Ulf Gran Allan Bergstrands tolkningar. 1963 hade denne dock ännu inte översatt *Troilus och Cressida*, så man spelade Carl August Hagbergs gamla översättning:

– Den var ålderdomlig, men vi gjorde som alla andra. Vi fuskade och skrev om långa bitar.

Intervju: Kent Hägglund

¹ Sceneri är skådespelarnas rörelser på scen.

... och Per Lysander var "närmast statist"

– Den trojanska armén bestod huvudsakligen av mig.

I programbladet till *Troilus och Cressida* 1963 kan man läsa att Per Lysander, som nu är rektor för Dramatiska Institutet, spelade den trojanske hövdingen Antenor och dessutom att han var "Medhjälpare".

– Jag var närmast statist, drog ridån och gjorde allt möjligt annat. Den

trojanska armén bestod huvudsakligen av mig. Jag var otroligt mager och smal, och Ulf Gran lät mig marschera över scenen i brynja, medan Cressida stod beundrande på muren. Det födde alltid ett lätt fnitter i salongen, och jag rodnade när jag gick ut.

NÄR JAG FRÅGAR PER LYSANDER vad han minns bäst av uppsättningen kommer svaret blixtnabbt:

– Det var ju väldigt kull! Vid den tiden var ju *Troilus och Cressida* en okänd pjäs i Sverige, och den spelades av en ensemble som med tiden lät höra av sig på många olika sätt: Christoffer Barnekov, som gjorde Menelaos, blev en stor tv-personlighet. Ebbe Gilbe – Ajax – blev dokumentärfilmare. Lars Sjögren – Odysseus – blev psykoanalytiker. Marianne Ahrne var Andromake, Suzanne Osten var regiassistent. Det var så bra som det kan bli när man närmar sig något på ett väldigt oskuldsfullt sätt. Och alla vi skåde-

spelare var oerhört oskuldsfulla ... möjligen med undantag för Lars Sjögren.

– Ulf Gran var inte oskuldsfull. Han arbetade inom denna icke-professionella teater på ett mycket professionellt sätt. Han var en stark pol som

I grekiska lägret. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

Pandarus och Troilus. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

lyckades organisera jätteuppsättningar i en liten lokal, och hålla ihop alla medverkande. Han satte en hög kvalitetsribba, och genererade väldiga kraftfält omkring sig, som man antingen repellerades av eller attraherades av. Vi var förbluffande många som arbetade med honom under några år och som sedan gick vidare på annat håll inom teatern. Förutom de jag nämnt redan Ragnar Lyth, Bodil Mårtensson, Nationalteatergänget och många andra.

MAN KAN TYCKA ATT DET BORDE HA väckt viss uppståndelse att *Troilus och*

Cressida spelades för första gången i Sverige, men så var inte fallet:

– Studentteatern var fortfarande helt invävd i det studentikosa. Så den fanns i en studentoffentlighet, men fick inte mycket uppmärksamhet därutöver.

Per Lysander har burit med sig *Troilus och Cressida* genom åren:

– Jag har ofta grubblat över den, och jag tycker att den är en kolossal bra pjäs. Den är förfärlig och märklig, och varje gång jag börjat tänka på den har

jag sett den som den sista grekiska tragedin. Jag skulle gärna se att man gjorde en uppsättning där man lät den relatera på ett direkt sätt till Euripides och Sofokles. Men den antika grekiska sfären är ju inte så väl etablerad inom svensk teater.

– Ändå hade det varit en smart sak för Göteborgs Stadsteater om man efter sin konflikt med Folkteatern om *Orestien* hade satt upp *Troilus och Cressida* istället. För på något sätt drar pjäsen proppen ur hela den klassiska grekiska tragedin, och för ned lidelserna till ett grovt och brutalt plan.

Intervju: Kent Hägglund

Troilus och Cressida på Stadsmuseets gård i Stockholm 1987

– Vi såg vår uppsättning som en framtidsskildring /Lena Hanno Clyne

Källarteatern spelade *Troilus och Cressida* på Stadsmuseets gård i Stockholm, sommaren 1987.

Lena Hanno Clyne var konstnärlig ledare för gruppen och regisserade föreställningen. Hon minns inte riktigt hur hon hittade pjäsen:

– Jag läste en bok om Shakespeares problempjäser ... men frågan är om det var före eller efter jag läst *Troilus och Cressida*? Hur som helst så gillade jag pjäsen – den var så amoralisk och märklig. Det var också spännande att den inte tillhörde någon bestämd genre utan rörde sig mellan olika.

– Det var också viktigt att jag ville göra en uppsättning med mycket folk på scen. Vi gestaltade trojanerna och grekerna som två kampsportgäng. Då var det nytt med gäng här i Sverige. Skinheads hade inte funnits länge, invandrargängen hade precis börjat och man pratade om att det kanske kunde bli mer. Nu är ju sådant hur vanligt som helst.

VÄDRET STÄLLDE TILL MED PROBLEM:

– Det var den regnigaste sommaren på tio år och vi hade inte en riktig planering för sådant. Vi fick göra ett akut arrangemang med en sorts tak som publiken fick sitta under.

– *Troilus och Cressida* är ju en väldigt rolig pjäs. Jag gillar den här beska humorn, och att Shakespeare inte

Cressida. Illustration av Sir John Gilbert R.A. 1858-66

alls glorifierar heroismen. Vad jag hade svårt att ta emot var att uppsättningen blev så mörk. Det hade att göra med grundstrukturen: att trojanerna bara lämnar ut Cressida till den andra sidan. Det var nånting som blev så sorgligt med den lilla berättelsen att det färgade av sig på helheten. Jag hade inte riktigt förstått att det skulle bli så.

– Vi såg vår uppsättning som en framtidsskildring. 1987 fanns det ingen kunskap – och ingen debatt – om invandrartjejers situation. Skulle man göra pjäsen idag på ett liknande sätt som vi gjorde då, så skulle den bli mer förstådd. För samhället har

hunnit ikapp de här berättelserna om gäng och om heder.

LENA HANNO HAR MÅNGA personliga minnen från sommaren 1987:

– Det var väldigt roligt att min mentor Keve Hjelm kom och tittade på uppsättningen, tillsammans med Thorsten Flinck, och tyckte att det var årets bästa. Skådespelarna var så härliga att jobba med. Siaren Tersites gjordes av Eva Dahlman, som numera är regissör, bland annat på Dramaten, kopplaren av Ann Westin som idag jobbar som ståuppkomiker. 18-åriga Annika Hallin spelade Cressida, idag är hon en av Sveriges bästa filmskådespelerskor. Sven Ahlström debuterade som trojansk statist, utan en enda replik, nu spelar han huvudroller på Stockholms stadsteater.

IDAG JOBBAR LENA HANNO CLYNE med film, som manusförfattare och regissör (och ibland producent)

– Som det känns nu så finns det bara en sak som skulle kunna locka mig till teatern, och det vore att regissera *Så tuktas en argbigga*. Det är en pjäs som är intressant på flera olika plan. Jag tycker inte riktigt den har blivit gestaltad under min tid. Fast kanske gör jag en film av den istället!

Intervju: Kent Hägglund